

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ НЕТАРИФНИХ БАР'ЄРІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF USING NON-TARIFF BARRIERS IN FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

Тройніков В.В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»

У статті наголошується, що у сучасному світі нетарифні бар'єри стали невід'ємною складовою зовнішньоекономічної діяльності країн, впливаючи на їх торговельну політику та взаємовідносини на міжнародній арені. Проведене дослідження систематизує і детально аналізує вплив нетарифних бар'єрів на зовнішньоекономічну діяльність країн, допомагаючи зрозуміти, яким чином їх ефективна регуляція сприяє досягненню балансу між захистом внутрішнього ринку та збереженням відкритості й конкурентоспроможності на міжнародних ринках; також розглянуто їх роль у забезпеченні якості та безпеки продукції, захисті екологічних ресурсів і сприянні соціальному благополуччю. Додатково проаналізовано змістовне наповнення тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Узагальнено основні теоретичні підходи до розуміння сутності нетарифних бар'єрів у зовнішньоекономічній діяльності. Важливою частиною роботи виступає системний аналіз переваг і недоліків застосування нетарифних бар'єрів у зовнішньоекономічній діяльності. Серед переваг виділено захист внутрішнього ринку від низькоякісних чи небезпечних товарів, стимулювання розвитку внутрішнього виробництва, забезпечення дотримання стандартів якості і безпеки продукції, захист національної безпеки, протидія демпінгу. Крім того, застосування нетарифних бар'єрів може сприяти захисту екологічних ресурсів, здоров'я населення та соціальних цінностей. Недоліки нетарифних бар'єрів також слід розглядати у контексті їх впливу на міжнародну торгівлю. Вони можуть призводити до перекосів у конкурентному середовищі, дискримінації товарів іноземного походження, обмежувати доступ до зовнішніх ринків для експортерів, спричиняти напруження у торговельних відносинах між країнами та призводити до несприятливого розподілу ресурсів. Акцентовано увагу на важливості збалансованого підходу до регулювання нетарифних бар'єрів, рекомендовано враховувати інтереси всіх зацікавлених сторін, шукаючи компроміс між захистом внутрішнього ринку та збереженням відкритості міжнародної торгівлі.

Ключові слова: нетарифні бар'єри, зовнішньоекономічна діяльність, міжнародна торгівля, нетарифне регулювання, протекціонізм, конкуренція, міжнародні ринки, внутрішній ринок, захист національної промисловості, якість та безпека продукції, захист національної безпеки, протидія демпінгу, торговельні дисбаланси, дискримінація, обмеження доступу до глобальних ринків, несприятливий розподіл ресурсів.

The article emphasises that in today's world, non-tariff barriers have become an integral part of countries' foreign economic activity, influencing their trade policies and relations in the international arena. The study systematises and analyses in detail the impact of non-tariff barriers on the foreign economic activity of countries, helping to understand how their effective regulation contributes to achieving a balance between protecting the domestic market and maintaining openness and competitiveness in international markets. Their role in ensuring product quality and safety, protecting environmental resources and promoting social well-being is also considered. In addition, the content of tariff and non-tariff regulation of foreign economic activity is analysed. The main theoretical approaches to understanding the essence of non-tariff barriers in foreign economic activity are summarised. An important part of the work is a systematic analysis of the advantages and disadvantages of using non-tariff barriers in foreign economic activity. Among the advantages are the protection of the domestic market from low-quality or dangerous goods, stimulation of domestic production, ensuring compliance with product quality and safety standards, protection of national security, and countering dumping. In addition, the use of non-tariff barriers can contribute to the protection of environmental resources, public health and social values. The disadvantages of non-tariff barriers should also be considered in the context of their impact on international trade. They can lead to distortions in the competitive environment, discrimination against foreign goods, restrict access to foreign markets for exporters, cause tensions in trade relations between countries and lead to an unfavourable distribution of resources. Emphasis is placed on the importance of a balanced approach to regulating non-tariff barriers, and it is recommended that the interests of all stakeholders be taken into account in seeking a compromise between protecting the domestic market and maintaining the openness of international trade.

Key words: non-tariff barriers, foreign economic activity, international trade, non-tariff regulation, protectionism, competition, international markets, domestic market, protection of national industry, product quality and safety, protection of national security, anti-dumping, trade imbalances, discrimination, restrictions on access to global markets, unfavourable distribution of resources.

Актуальність теми дослідження. На міжнародну торгівлю та інвестиції дедалі все частіше справляє вплив одностороння політика, що мотивована як економічними, так і неекономічними цілями, такими як захист національної і економічної безпеки, боротьба зі зміною клімату та просування соціальних цінностей. Глобальні ланцюги створення вартості, які були рушійною силою глобалізації, зазнають ударів через екзогенні потрясіння та односторонні політичні втручання. Відзначені фактори збільшують політичний ризик, невизначеність та пов'язані з цим винагороди за ризик, що потенційно спотворюють торговельні та інвестиційні рішення, і негативно впливають на перспективи досягнення країнами, що розвиваються, цілей сталого розвитку.

Напруга в глобальній економічній системі, яка стала очевидною під час світової фінансової кризи, зросла із посиленням геополітичної напруженості через війну в Україні та високотехнологічне суперництво між США і Китаєм. У вказаному контексті важливо, як заснована

на правилах багатостороння система має адаптуватися до змін у глобальному економічному ландшафті, аби зберегти переваги глобальної економічної інтеграції й уникнути різкої фрагментації.

Після десятиліть поглиблення глобальної економічної інтеграції світ став більш взаємопов'язаним і взаємозалежним, але, разом з тим, також й більш різноманітним і багатополарним. Зростання глобального багатства і зменшення рівня крайньої бідності супроводжувалося переміщенням економічної влади в бік країн із економікою, що розвивається. На початку 1990-х років на Європу, США та Японію припадало приблизно три чверті світового ВВП; до 2019 р. їх вага впала приблизно до 50%. У той час, як країни з розвинутою економікою зберегли власне домінуюче становище у фінансовій, високотехнологічній і військовій сферах, на ці країни припадає набагато більша частка світового населення та постачання основних товарів, а також зростаюча частка світової промисловості. Тільки на Китай припадає приблизно одна третина дода-

ної вартості світового виробництва. Хоча моделі торгівлі та прямих іноземних інвестицій відображають вказані економічні зміни, глобальне управління – ні.

Сьогодні нетарифні бар'єри, окрім економічних регуляторів, виконують також й функції політичного тиску на країн-агресорів у вигляді спеціальних санкцій, які порушують норми міжнародного права та є загрозою миру і стабільності у світі. У вказаному контексті ми повинні мати чітке розуміння меж застосування цих регуляторів і бути готовими до їх змін в умовах повоєнної відбудови національної економіки.

Стан наукової розробки. В основу написання статті покладено аналіз наукових джерел, нормативно-правових актів, матеріалів Світового банку, ЄС, СОТ. Серед науковців, дослідження яких стали підґрунтям для авторських розробок, виокремимо таких, як О.О. Ашурков, О.П. Гребельник, Т.С. Гудіма, О.В. Джафарова, Д.В. Зятіна, В.І. Камишанський, Я.В. Петруненко, В.В. Посєдинок, В.А. Устименко, В.В. Чайковська, І.М. Ямкова. Досліджено й роботи таких вітчизняних і зарубіжних учених, як А.В. Келічавий, В.О. Огородник, Н.В. Резнікова та ін. Представлена стаття є продовженням дослідження автором проблематики господарсько-правового забезпечення нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, з урахуванням раніше опублікованих праць, які стосувалися особливостей нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні в умовах війни [1], деяких питань національних пріоритетів захисту провідних галузей виробництва України [2], міжнародно-правових основ нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (в контексті орієнтирів для України) [3], важливості економічної дипломатії та нетарифного регулювання як чинників зміцнення зовнішньоекономічних відносин України в умовах війни [4], прямих обмежень експортно-імпорتنих операцій для захисту провідних галузей національного виробництва [5], політики протекціонізму у контексті нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [6] та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є теоретико-правовий аналіз основних підходів до застосування нетарифних бар'єрів у контексті захисту стратегічних галузей національного виробництва та міжнародно-економічних відносин. Для реалізації визначеної мети у статті передбачається вирішення наступних *дослідницьких завдань*: узагальнити основні теоретичні підходи до розуміння суті нетарифних бар'єрів у зовнішньоекономічній діяльності; надати оцінку позитивних і негативних наслідків застосування нетарифних бар'єрів у зовнішньоекономічній діяльності; дослідити міжнародний досвід та визначити тенденції для національної практики.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з розширенням кола країн-учасниць міжнародної торгівлі та необхідністю забезпечення можливості кожної з них розпоряджатися власними інструментами для оптимізації своєї участі у міжнародній торгівлі, на сьогодні існує широкий спектр механізмів зовнішньоекономічного регулювання такої торгівлі. Один із підходів полягає у використанні нетарифного регулювання експортно-імпорتنих операцій. Нетарифний бар'єр є формою торговельного обмеження та використовується з метою обмеження міжнародної торгівлі. Серед нетарифних бар'єрів можна виокремити квоти, ембарго, санкції та збори. Деякі країни вживають нетарифні бар'єри як частину своєї політичної або економічної стратегії для обмеження масштабів торгівлі з іншими країнами.

Вітчизняний дослідник А.В. Келічавий неопротекціонізм розглядає як форму політики протекціонізму, котра полягає у встановленні різноманітних адміністративних, фінансових, кредитних, технічних та інших бар'єрів, які значно ускладнюють вільне пересування товарів через кордони держав [7], та й загалом ускладнюють міжна-

родну торгівлю як таку. При цьому, як зауважує Н.В. Резнікова, неопротекціонізм слід розглядати як перетворення ліберальної політики у контексті пошуку нових інструментів державами для подолання торговельних асиметрій. Його арсенал стає більш потужним та різноманітним у контексті сучасної трансформації світової економіки [8]. Зауважимо, що подібні підходи видаються абсолютно слухними у мирний час. В умовах війни ці механізми трансформуються у важелі впливу та стримування.

Слід зауважити, що рішення про запровадження нетарифних бар'єрів впливають на загальну доступність товарів і послуг. Вплив будь-якого бар'єру на міжнародну торгівлю – чи то тарифного, чи нетарифного – суттєво впливає на глобальну економіку, оскільки обмежує функціонування вільного ринку. Зазначаючи втрати через ці бар'єри, деякі компанії можуть понести економічні збитки, що особливо важливо для прихильників капіталізму *laissez-faire*, які вважають, що уряди мають утримуватися від втручання у роботу ринку. Деякі нетарифні заходи можуть визнаватися як нетарифні бар'єри, коли вони мають протекціоністський та дискримінаційний характер, або коли їх застосування є надмірним чи неефективним [9, с. 102].

Свобода торгівлі, як загальна характеристика юридичного і економічного середовища, де здійснюється експортно-імпортна діяльність у національній економіці, є важливою передумовою для інтеграції країни у світові процеси товарообміну. Вказане свідчить про досягнення провідними економіками світу результатів у сфері прогресу. З метою врахування різноманітності рівня економічної свободи у торгівлі варто включити до загального показника індекс торговельної свободи (*Trade Freedom Score*), який розраховується Світовим банком на основі інформації про лібералізацію торгівлі та показники економічної свободи (зокрема, середній рівень тарифного захисту й застосовані нетарифні бар'єри, що наявні в певній економіці), які можна знайти у звітах Світового банку та наборах даних, таких як Показники світового розвитку (WDI) [10]. Індекс стає комплексною мірою оцінки масштабів використання тарифних та нетарифних бар'єрів у зовнішньорганізаційному регулюванні.

Країни можуть використовувати нетарифні бар'єри у якості альтернативи тарифам або в поєднанні з ними. Тарифи, котрі є найпоширенішим видом торговельних бар'єрів, збільшують вартість імпортованих товарів і послуг у країні-імпортері. Однак, країни шукають альтернативи стандартним тарифам, оскільки вони звільняють їх від сплати додаткового податку на імпортні товари і можуть мати значний вплив на рівень торгівлі [11].

Загалом можна визначити такі види нетарифних бар'єрів: **ліцензії** (країни можуть використовувати ліцензії для обмеження імпорту певних товарів або послуг окремими підприємствами, й ліцензія дозволяє бізнесу імпортувати товари, які інакше були б обмежені в країні); **квоти** (країни встановлюють квоти на імпорту та експорт товарів і послуг, визначаючи обмеження для певних продуктів, які можуть бути імпортовані, такі обмеження часто встановлюються на певний період часу); **ембарго** (ембарго полягає в офіційній забороні торгівлі певними товарами чи послугами між країнами, цей захід може бути прийнятим для досягнення політичних або ж економічних цілей); **санкції** (країни накладають санкції на інші країни, обмежуючи таким чином їх торговельну активність, вказане може включати адміністративні заходи або додаткові митні процедури); **добровільні експортні обмеження** (країни-експортери можуть встановлювати деякі добровільні обмеження на кількість товарів і послуг, що експортуються до певних країн).

Нетарифні бар'єри можуть стимулювати розвиток місцевої економіки, спонукаючи до самостійного виробництва товарів, зокрема країн-виробників. Хоча механізм цього впливу може різнитися, цільовий результат зали-

шається майже незмінним [12]. Вітчизняний дослідник В.О. Огородник зауважує про те, що, з одного боку, збільшення нетарифного регулювання може призвести до зростання ВВП, але з іншого боку, це може викликати інфляцію [13, с. 152].

Загалом, тарифні та нетарифні бар'єри представляють дві різні стратегії регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Тарифи є формою монетарних бар'єрів у вигляді податків на імпортовані або експортовані товари, тоді як нетарифні бар'єри охоплюють широкий спектр немонетарних заходів.

Тарифи, спрямовані на конкретні товари або галузі, зазвичай є предметом переговорів у торговельних угодах і можуть бути легко кориговані. З іншого боку, нетарифні бар'єри можуть мати більший і менш очевидний вплив на торгівлю. Вони можуть бути складними для кількісної оцінки та вимагати комплексного дотримання. Тому нетарифні бар'єри виступають важливим об'єктом міжнародних торговельних переговорів [14].

Тарифи безпосередньо впливають на ціни імпортованих товарів і можуть бути використані для стратегічного впливу на обсяги торгівлі та збір доходів для урядів. З іншого боку, нетарифні бар'єри часто використовуються для досягнення різних політичних цілей, окрім отримання прибутку. Наприклад, вони можуть бути встановлені для захисту вітчизняної промисловості або забезпечення якості та безпеки продукції.

Торговельні угоди зазвичай враховують і тарифні, і нетарифні бар'єри, оскільки їх відмінності потребують деталізованих підходів для сприяння торгівлі. У деяких випадках обидва види бар'єрів використовуються в тандемі, оскільки тарифами може бути легше маніпулювати на основі узгоджених нетарифних бар'єрів.

У грудні 2017 р. ООН прийняла рішення про введення серії нетарифних бар'єрів проти Північної Кореї та режиму Кім Чен Іна [15]. Ці нетарифні бар'єри включали в себе заходи у вигляді санкцій, спрямованих на скорочення обсягів експорту бензину, дизельного палива та інших нафтопродуктів до даної країни. Вони також заборонили експорт промислового обладнання, машин, транспортних засобів і промислових металів до Північної Кореї. Намір цих нетарифних бар'єрів полягав у тому, аби чинити економічний тиск на країну, щоб вона припинила виробництво ядерної зброї та військові навчання.

Після повномасштабного російського вторгнення ЄС й низка інших країн регулярно накладають санкції на ті чи інші види продукції і послуг як щодо РФ, так й щодо інших країн, котрі співпрацюють з РФ. На сьогодні ефективність таких заходів є суттєвою, але очевидно не достатньою. У контексті нашого дослідження, такі тарифні бар'єри

є заходами впливу, примусу та покарання. Ми ж у статті більше зосереджуємо увагу на питаннях ринкового регулювання та зовнішньоекономічної діяльності.

На сьогодні у глобальній міжнародній торгівлі нетарифні бар'єри можуть становити суттєву перешкоду для підприємств, котрі мають намір розширити свої ринки. США вживають активних заходів для вирішення цієї проблеми на різних фронтах. Уряд США (принаймні, у часи попередньої адміністрації) послідовно обстоював зниження або усунення нетарифних бар'єрів у різних регіональних контекстах, включаючи Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво, й активно брав участь в аналізі нетарифних бар'єрів у рамках Організації економічного співробітництва та розвитку.

США зосереджують увагу на пріоритетних нетарифних бар'єрах, які становлять занепокоєння американських компаній у країнах по всьому світу, і використовують різноманітні інструменти торговельної політики, зокрема такі як двосторонні обговорення в межах рамкових угод про торгівлю та інвестиції з країнами по всьому світу. Також США використовують відповідні комітети і робочі групи угод про вільну торгівлю для забезпечення виконання зобов'язань торговельних партнерів щодо цих нетарифних бар'єрів. При цьому, особлива увага в роботі з нетарифними бар'єрами приділяється зниженню обмежень, які виникають перед експортом автомобілів і автомобільного обладнання зі США. Наприклад, у цьому аспекті Управління з торговельних питань співпрацює з регуляторними органами США з метою сприяння міжнародній гармонізації стандартів автомобільної промисловості та виступає за прийняття країнами світу стандартів, аналогічних стандартам у США.

У підсумку, заходи щодо усунення нетарифних бар'єрів стають дедалі все більш актуальними у контексті сучасних умов міжнародної торгівлі. США та інші країни активно працюють у напрямках зниження вказаних перешкод і створення більш сприятливого й відкритого торговельного середовища для підприємств та споживачів.

Також слід звернути увагу й на те, що нетарифні бар'єри в міжнародній торгівлі можуть бути як законними, так і незаконними залежно від їх характеру та способу впровадження. Багато з них виступають законними заходами, котрі застосовуються урядами для досягнення конкретних політичних цілей, таких як захист здоров'я населення, забезпечення безпеки продукції або національної безпеки. Ці нетарифні бар'єри вважаються законними, якщо вони відповідають правилам і угодам міжнародної торгівлі, зокрема тим, які встановлені СОТ.

Необхідно зазначити, що компанії загалом мають декілька стратегій для подолання нетарифних бар'єрів

Таблиця 1

Змістове наповнення тарифного та нетарифного регулювання

Аспект оцінки	Тарифні заходи	Нетарифні заходи
визначення	податки, що стягуються з імпортованих або експортованих товарів	різні обмежувальні заходи, крім податків
природа	грошовий бар'єр	немонетарний бар'єр
призначення	створювати державний дохід	досягнення політичних цілей
видимість	є прозорими і легко піддаються кількісному виміру	різноманітні і часто менш прозорі
генерація доходу	пряме джерело державного доходу	непрямий вплив на доходи держави
вплив на ціни	безпосередньо впливають на ціни імпортованих товарів	можуть опосередковано впливати на ціни та пропозицію
гнучкість торгівлі	певна гнучкість у регулюванні ставок	часто жорсткі та менш гнучкі
витрати на відповідність	відносно прості у розрахунку	відповідність може бути складною та дорогою
переговори в торговельних угодах	часто є предметом переговорів у торговельних угодах	підлягають обговоренню, але важче піддаються кількісній оцінці

Джерело: власна розробка автора.

у міжнародній торгівлі. По-перше, компанії можуть інвестувати в ретельні дослідження. Також компанії можуть вступати в діалог з державними органами, аби відстоювати заходи зі спрощення торгівлі та підтримку відповідності.

Крім того, можуть застосовуватися й інші підходи. Важливою стратегією є ретельне дослідження, яке дозволяє зрозуміти вимоги і стандарти країни-партнера. Зазначені знання дозволяють компаніям адаптувати свої продукти та операції відповідно до необхідних стандартів і правил. Додатково, співпраця з місцевими партнерами або торговельними асоціаціями може надати компаніям цінну інформацію та підтримку в навігації щодо нетарифних бар'єрів.

Висновки. Узагальнюючи проведене дослідження, можна сформулювати низку висновків. Нетарифні бар'єри у міжнародній торгівлі встановлюються шляхом застосування регулятивних та адміністративних заходів державними органами країни-імпортера. Такі процеси контролю передбачають виконання суворої документації та митних процедур, включаючи інспекції, тестування та перевірки відповідності, з метою забезпечення дотримання конкретних вимог нетарифних бар'єрів. Однією з можливих форм їх реалізації є вимоги щодо отримання ліцензій та дозволів для конкретних товарів, тоді як імпортні квоти контролюються для запобігання перевищенню встановлених обмежень.

Нетарифні бар'єри по суті являють собою перешкоди для глобальної міжнародної торгівлі, які не ґрунтуються на традиційних митних тарифах. Вони можуть набувати різноманітних форм, включаючи нормативні вимоги, технічні стандарти, процедури ліцензування і квоти. Такі бар'єри ускладнюють доступ до зовнішніх ринків для підприємств, спричиняючи додаткові витрати та адміністративні труднощі.

Можливо виокремити загальні тенденції застосування нетарифних бар'єрів у зовнішньоекономічній діяльності. Зокрема, до **переваг** застосування нетарифних бар'єрів можемо віднести: *захист національної промисловості* (шляхом встановлення певних правил і стандартів, уряди країн мають можливість обмежити конкуренцію з-за кордону, що дозволяє підтримати місцеві підприємства та зберегти робочі місця); *якість продукції* (нетарифні бар'єри,

що пов'язані з правилами і стандартами виробництва, сприяють підвищенню відповідності імпортованих товарів встановленим стандартам якості та безпеки, що забезпечує споживачів від неякісних або небезпечних продуктів і загалом сприяє підвищенню рівня безпеки товарів на ринку); *захист національної безпеки* (нетарифні бар'єри можуть бути використані з метою захисту стратегічних інтересів країни, що може включати контроль над експортом чутливих технологій або обмеження імпорту певних стратегічних товарів, аби запобігти їх потраплянню в чужі руки); *протидія демпінгу* (нетарифні бар'єри використовуються для боротьби з практикою демпінгу, коли іноземні виробники продають товари на зовнішньому ринку за цінами, що нижчі за витрати виробництва, й це дозволяє уникати спотворення конкуренції на ринку).

Своєю чергою, **недоліки** нетарифних бар'єрів теж є значними та можуть мати наступне вираження: *викривлення міжнародної торгівлі* (нетарифні бар'єри загалом можуть спричиняти торговельні дисбаланси, неефективність і спотворення ринку, оскільки вони порушують природний потік товарів, а це, у свою чергу, обмежує доступ споживачів до широкого асортименту товарів та послуг); *високі витрати* (дотримання нетарифних бар'єрів може бути дорогим як для виробників, так і для споживачів – виробники змушені вносити зміни у власні виробничі процеси для відповідності стандартам, тоді як імпортери понесуть додаткові витрати на документацію та перевірки відповідності); *дискримінація іноземних товарів* (деякі нетарифні бар'єри по своїй суті можуть бути дискримінаційними щодо товарів іноземного походження, що порушує принципи недискримінації і справедливої торгівлі – а вказане, своєю чергою, може спричинити нерівні умови для конкуренції); *обмеження доступу до глобальних ринків* (надмірно обмежувальні нетарифні бар'єри перешкоджають економічному зростанню, обмежуючи доступ до глобальних ринків та пригнічуючи конкуренцію, що може сповільнити інновації та продуктивність); *несприятливий розподіл ресурсів* (захист невігідних вітчизняних галузей може призвести до неправильного розподілу ресурсів, зазначене матиме наслідком використання капіталу і праці у галузях, які можуть бути неефективними без нетарифних бар'єрів, що створює тиск на ефективність глобальної економіки).

ЛІТЕРАТУРА

- Петруненко Я.В., Тройніков В.В. Особливості нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні в умовах війни. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 174–177. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/41>
- Петруненко Я.В., Тройніков В.В. Питання захисту провідних галузей виробництва України: національні пріоритети. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 84. Т. 2. С. 64–71. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.2.7>
- Петруненко Я.В., Тройніков В.В. Міжнародно-правові аспекти нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: орієнтири для України. *Juris Europensis Scientia*. 2024. № 6. С. 41–47. DOI: <https://doi.org/10.32782/jchern.v6.2024.8>
- Петруненко Я.В., Тройніков В.В., Сиротко М.В. Економічна дипломатія та нетарифне регулювання як чинники зміцнення зовнішньоекономічних відносин України в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 88. Т. 4. С. 208–215. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.31>
- Тройніков В.В. Окремі аспекти прямих обмежень експортно-імпортних операцій для захисту провідних галузей національного виробництва. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку суб'єктів суспільного інтересу*: 36. тез доповідей II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 квітня 2025 р.) / За наук. ред. І.Т. Райковської; Київський кооперативний інститут бізнесу і права. К.: НУБіП України, 2025. 125 с. – С. 100–104.
- Тройніков В.В., Сиротко М.В. Політика протекціонізму у контексті нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *The economy today: current issues and transformational processes*: International Scientific Conference (June 6–7, 2025. Leipzig, Germany). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2025. 220 p. – P. 71–75. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-569-3-17>
- Келічавий А.В. Політика протекціонізму як фактор підвищення конкурентоспроможності економіки країни. *Ефективна економіка*. 2014. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3133>
- Резнікова Н.В. Парадигма економічної незалежності країн в умовах глобалізації: Дис. ... докт. екон. наук: 08.00.02. К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2014. 591 с.
- Олейник А.-М.С., Рошко С.М. Аналіз впливу тарифних та нетарифних обмежень на торговельні відносини ЄС та України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2023. Вип. 49. С. 100–104. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-49-18>
- World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org>
- Non-Tariff Barriers. *Office of the United States Trade Representative*. URL: <https://ustr.gov/issue-areas/industry-manufacturing/non-tariff-barriers>

12. Evan Tarver. Nontariff Barrier: Definition, How It Works, Types, and Examples. *Investopedia*. URL: <https://www.investopedia.com/terms/n/nontariff-barrier.asp>
13. Огородник В.О. Вплив нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на соціально-економічний розвиток. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 1 (61). С. 147–153. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.1\(61\).147-153](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.1(61).147-153)
14. Trade regulations for climate action? New insights from the global non-tariff measures database. *United Nations Conference on Trade and Development*. 2023. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab2023d5_en.pdf
15. Resolution 2397 (2017). Adopted by the Security Council at its 8151st meeting, on December 22, 2017. *United Nations Security Council*. URL: [https://docs.un.org/en/S/RES/2397%20\(2017\)](https://docs.un.org/en/S/RES/2397%20(2017))

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.08.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.09.2025
Дата публікації: 26.09.2025